

2023. július 21. péntek – 5783. év 2. www.frankel.hu

74/2. Szám

Péntek – kábálát sábat: 18:30 | gy. gy. 20.14 | szombat ünnepi ima 10:00 | havdala: 21:28 |

DVÁRIM

(V. Mózes 1.1 - 3.22.)

דְּוָרִים

Számadás, ezért stílusa emelkedett, költői. Egyes eseményeket például a kémek történetét megmagyarázza, pontosabban értelmezi annál, ahogyan az a negyedik könyvben történészerűen volt leírva. Ez a szidra a “látomás” szombatján kerül felolvasásra, amely megelőzi az egyik legnagyobb gyásznapot, Áv hó kilencedikét.

Szavak. Nevezik az ötödik könyvet Misné Tórának, a Tan megisméltésének, mert Mózes szózatában a negyven év minden fontos történéseit, tanításait felidézi. A történészek szerint ez a könyv i.e. 621-ben Josijáhu király uralkodása alatt került elő. A fiatal király az elődei által szégyenletesen elhanyagolt Templomot rendbe kívánta hozni, megtisztítva a fizikai és szellemi mocsoktól. A fal egy mélyedésében tekercset találtak, az elveszettnek hitt Ötödik Könyvet. A meghatódott uralkodó elrendelte a Devárim rendszeres felolvasását. A tartalom személyes visszaemlékezés, számadás. Ezért stílusa emelkedett, költői. Egyes eseményeket pl. a kémek történetét megmagyarázza, pontosabban értelmezi annál, ahogyan az a negyedik könyvben történészerűen volt leírva. Ez a szidra a “látomás” szombatján kerül felolvasásra, amely megelőzi az egyik legnagyobb gyásznapot, Áv hó 9.-ét, héberül Tisó beábot. A “látomás” szó Jesája próféta Háftórájának kezdő szava, héberül cházon.

Ez a könyv, Széfer Dövárím, elejétől végéig Mózes halála előtti beszédeit tartalmazza. Úgy is nevezhetnénk: Mózes végrendelete. Beszédei elején Mózes megemlíti, mint kapott az Istentől segítőtársakat, mikor már nem volt képes a vezetés terhét egyedül viselni. “Hogy viseljem egyedül terheteket, perlekedéseket?!” Mózes szívhez szóló beszéddel – beszédekkel vállalta a nép előtt negyven esztendő eseményeit az egyiptomi kivonulástól addig a percig, mikor már Kánaán határainál álltak. Csak azokat az eseményeket sorolta fel, melyek tanulságul szolgálhatnak a jövőben. Ezért tárta Mózes a pusztában született nemzedék elé elsősorban a kémek történetét, akik fellázították a népet, hogy “válasszunk vezetőt és térjünk vissza Egyiptomba.” Keserűen jegyezte meg Mózes “ebben a dologban nem hittetek Istenben”. Az Egyiptomból kivonult nép kishitű lévén nem volt alkalmuk a honfoglalásra, és a vezető arra intette az új nemzedéket, hogy csak erős hittel lehet új hazát teremteni. Nagy teret szentel Mózes a Jordánon túli terület elfoglalásának. Szichon és Og, a két emorita király, legyőzve bátoríthatja a népet Kánaán népeinek legyőzésére. Ezért Mózes részletesen elmondta a győzelem történetét hangsúlyozván, hogy csak az erős hit segítette Izráelt. A Jordánon túli terület elfoglalása nem volt tervbe véve, de mivel az emoriták nem adták meg Izrael fiainak a békés átvonulási jogot, országuk is Izrael tulajdona lett. A két emorita király országát elfoglalták. A legenda szerint Og, a Bárán királya óriás volt és Mózes személyesen győzte őt le. A két királyság területét (a mai Jordánia) nem volt szándékában Mózesnek megszállni és letelepedni. Csak mikor Reuben, Gád és a fél Monásseh törzs kérte, hogy letelepedhessék, Mózes beleegyezett, azzal a kikötéssel, hogy előbb átkelnek a Jordánon és élharcosként segítenek testvéreiknek elfoglalni Kánaán országát. Így lett a honfoglalás korszakában a Jordán két partja Izrael birtoka. Ugyanakkor Mózes elrendelte Isten nevében, hogy Moáv és Ámon népeivel ne bocsátkozzanak harcba. Így maradt a Jordán túlsó partján két kis ország független, egészen Dávid király uralkodásáig. Ezt a heti Tóraszakaszt mindig a Tisa BeÁv előtti szombaton olvassák. Mózes korholó szavai párhuzamosak a Háftárában kijelölt Jezsajás próféta első fejezetével. A 600 évvel később élt próféta az első Szentély pusztulását jövendőli meg Jeruzsálem és Judea erkölcsi züllése miatt. A fejezet a “cházon” szóval kezdődik és ezért hívják a Tise BeÁv gyásznapja előtti szombatot “sábat cházon”-nak. Az Első Szentély pusztulásának napja (Áv hó 9-e.) mind a mai napig gyász- és böjtnap. A hagyomány szerint erre a napra esik a Második Szentély pusztulása (i.sz.70), a Bár Kochbá féle lázadás leverése (i.sz.135), sőt a spanyolországi kiűzetés is (i.sz.1492). Ugyanakkor a midrási legenda úgy tartja, hogy ezen a napon fog születni a Messiás, aki Izrael végső megváltását van hivatva meghozni.

A következő Szombatot már új hónapban ünnepelhetjük, kedd este beköszönt ugyanis Áv, amely az év hatodik hónapja Ádártól, tizedik Tisritől számítva. Csillagképe az oroszlán (אריה). Sok bölcs szerint Áv (אב) hónap elsején hunyt el a békességet szerető Áron főpap, Mózes testvére. Az a legenda járja, hogy sorra látogatta Izrael fiainak sátrát, és aki nem tudta, annak megtanította legfontosabb imánkat a Smá Iszráelt (שמע ישראל), a monoteizmus vallomását. Bár Áronra is emlékezünk, a gyász időszaka nemcsak őmiatta szigorodik e hónapban. Támuz hó 17-én kezdődött a gyász három hete, mert azon a napon öt csapás érte Izraelt. Eltörött a tíz parancsolatot tartalmazó kőtábla. A napi állandó áldozás az inség miatt megszűnt, rést törtek Jeruzsálem város falán, a körülkerített városban egy madár sem juthatott, így katasztrofálissá vált az éhség. Az utca szemetét pénzért árulták. Aposztomosz – mások szerint Menáse király – elégette a Tórárt. Bálványképet állítottak a Szentélybe, ezért ezen időszakban nem kötnek házasságot, tartózkodnak a vigadalmaktól, nem nyiratkoznak, Áv hó elsejétől Áv hó 10.-e délutánjáig (mert addig lángolt a Szentély) nem esznek húst, nem isznak bort, kivétel a Sábát és a halaszthatatlan Micve (parancs) lakoma, például a brit és az elsőszülöttek kiváltása. A szigorúság tetőpontja Áv hó 9-e (תשעה באב), amikor 25 óras böjtöt

tartunk. Ilyenkor öt dologtól tartózkodunk: 1. Nem eszünk, nem iszunk 2. Börcipőt nem viselünk 3. Illatos szerrel nem kenjük, vagy permetezzük be magunkat, 4. Élvezeti fürdés tilos, (szemünket és kezünket mossuk meg), 5. Tartózkodunk a házasságtól. Tesszük mindezeket azért, mert ezen a napon a pusztítás legsúlyosabb csapása ért minket, az Isten házának, a Szentélynek a romba dőlése. Lényegében két napig kellene böjtölni, ez embertelen követelés volna, de a jámbor ember csak tizedikén napnyugta után borotválkozik, húsételt is csak akkor fogyasztunk. Tisa BöÁvkor, Áv hó 9-én, szegényes ruhában ülünk a földön, mint a gyászolók. A böjt előtti megszakító vacsoránk hideg tojás és kenyér. Sok helyen hamut is szórnak az ételre. Sirámokat olvasunk. Este Jeremiást recitáljuk. Gondoljuk meg, mi a különbség a közösségi és az egyéni gyász között. Az egyént érintő gyásznál, ha a hét rokont számoljuk, apa, anya, fivér, nővér, Isten ne adja, fia-lánya, hitestárs, a legszigorúbb időszak a temetés előtti állapot. Ennek neve ánénut (fájdalom). A gyászoló ilyenkor minden cselekvő parancsolattól fel van mentve, imaszíjat sem kell felvennie, bort, húst nem fogyaszthat, nem étkezik, hanem táplálkozik (a különbséget értjük). Minden feladata a temetés mielőbbi biztosítása. A temetés után következik a síva, a hét nap, amikor az érintett a föld felett kis zsámolyon ül, zsoltárokat olvas, Jób könyvét vagy a gyász szabályait tanulmányozza. Tükröt letakarja, ő maga ki nem mozdul a házból, csak szombaton, akkor nem kell a föld felett ülnie. Meglátogathatja a zsinagógát. Az első napokban a köszöntést sem fogadhatja. A harmadik nap után már igen. Az ezt követő 30 napon nem vesz részt mulatságokon, nem nyiratkozik, de elhagyhatja a házat, végezheti napi munkáját. Ezután 11 hónapig szívében a szomorúság, kerüli a nyilvánosságot, külső megjelenési formában is, új öltönyt nem vásárol, ha megoldható, akkor egész évben nem nyiratkozik. De amint látjuk, ahogy az idő múlik, annál kevesebb a megszorítás. Esztendőn túl csak a halálozási évfordulókon vagy évente négyszer, a mászkir imánál emlékezünk meg nyilvánosan az elhunytól. Ezután túlzottan nem is illik mutatni a gyászt, mert akkor úgy tetszik, hogy az érintett nem nyugodott be a Mindenható akaratába. Láthatjuk, a szabályok a kivezetést szolgálják, hogy az érintett fokozatosan illeszkedjék a mindennapokba. Ezzel ellentétes a közösségi gyász. A megszorítások a gyászos időszak alatt fokozódnak, szigorodnak. Ennek célja a ráhangolás, amely Áv hó 9.-én csúcsosodik. A közösségi gyász tartós, csak a Messiás eljövetele oldja fel. Azonban Áv hó nem csak szomorúságot tartalmaz. Azt tartják bölcseink, hogy kevés olyan jó napja van Izraelnek, mint Áv hó 15-e (ט"ו באב). Ennek a történeti magva kapcsolódik Áv hó 9. napjához. A kémek történeténél, amikor tíz törzs képviselőjének inspirációja nyomán sírt a nép egész éjszaka, azt mondta a Mindenható, most sírtatok ok nélkül, lesz idő, amikor ezen a napon okkal fogtok zokogni. Ez a nap Áv hó 9-e volt. A büntetés igen nyomatékosnak bizonyult. Aki az egyiptomi rabság kenyerét 20 éven felül fogyasztotta, nem léphetett be Kánaán földjére. Negyven évig vándorolt a nép a sivatagban és minden esztendő említett napján tizenötezer ember megásta a sírját, belefeküdt és nem ébredt fel többé. A negyvenedik évben a soros nemzedék szintén megásta a sírját, bele is feküdtek, de életben maradtak. Először azt hitték, hogy az Újholdat túl korán vélték felfedezni, és még nem érkezett el a végzetes dátum. Áv hó tizenötödikén a hold fogyni kezdett, és akkor megértették, hogy bocsánatot nyertek, megmenekültek. Még egy esemény fűződik Áv hó idusához. Egy férj és feleség összeszólkkozott. A férj megsértette asszonyát, aki megbántva apja házába tért vissza valahová a Szentföld egy távoli vidékére. A férj megbánta viselkedését, utánament, bocsánatot kért és megbékélve egymással, otthonuk felé tartottak. Útközben a Benjamin törzs földjén érte őket a Sábát, megszálltak a város fogadjában. Sajnos megisméltődött a szodomai történet: a helybeliek a vendégek kiadatását követelték. A fogadós szorongatott helyzetében kompromisszumos megoldást választott, az asszonyt kiadta a tömegnek, a férjet nem. A szerencsétlen feleséget annyian megerőszakolták, hogy nem élte túl. A gyalázatos eset nagy felháborodást keltett, s a többi törzs hadserege háborút indított a Benjaminek ellen, akik rendkívül elszántan védekeztek. Igen sokan meghaltak a csata nyomán mindkét oldalról. A bölcsek megtiltották a házasságot a Benjamin törzs tagjaival. Fogyott is a törzs igen erősen. Kihalásuktól kellett tartani. Ezért enyhítettek a szigoron. Áv hó 15-én a férjhez menni akaró lányok táncoltak Silóban és a nősülni vágyó legények "rabolhattak" közülük. A lányok maguk is biztatták a férjjelölteket, hogy ne nézzenek a szépségre, a jó szív és a tisztaság a legfőbb erény. Az így létrejött házasságok mentették meg a Benjamin törzset.

A Midrásban az áll, hogy az Örökkévaló ezt mondta: „Lásd, milyen nagyszerű a Tóra, mely meggyógyítja a nyelvet”. Honnan tudjuk ezt? Onnan, hogy ezt olvassuk a Példabeszédekben: „Az élet fája meggyógyítja a nyelvet”. Az élet fája pedig a Tóra, ahogy a Példabeszédek 3. fejezete mondja róla: „Élet fája ez azoknak, akik megragadják, és akik megtartják, boldogok.” A Midrás ezek után hozzáteszi, hogy „a Tóra felszabadítja a nyelvet”, és ezen állítás igazolására több bizonyítékot hoz. De Rés Lákis azt mondja: „Miért kellene ezt máshonnan megtanulnunk? Tanuljuk meg a fent idézett bibliai versből.” Mózes, mielőtt ismerte volna a Tórát, azt mondta magáról: „Nem vagyok a szavak embere”. Rási ezt úgy magyarázza, hogy Mózes dadogott. Viszont mikor megismerte a Tórát, az új életet adott a nyelvének, és elkezdett folyékonyan beszélni. Honnan tudjuk ezt? Onnan, hogy úgy kezdődik a hetiszakaszunk: „Ezek a szavak, amelyeket Mózes mondott.” Még hozzá nem is keveset beszélt: egyhuzamban „átismételte” a Tórát. Mózes ötödik könyvét, a Devárimot, Mózes mondta el élete utolsó heteiben, Svát hónap elsejétől Ádár hónap hetedikéig. Tanította a népet, akik épp készültek belépni Izrael földjére, hogy megbizonyosodjon róla, a nép továbbra is tanulni fogja a Tórát és az Örökkévaló micváit fogja teljesíteni. Rámbán rámutat, Mózes nem ismételte át a kohénokra és a Szentélyre vonatkozó törvényeket, amit azzal magyaráz, hogy nem volt rá szükség, mert a kohénok lelkesek voltak. Viszont átismételte azokat a törvényeket, amelyek az egész népre vonatkoznak, egyes esetekben azért, hogy jobban elmagyarázzon egy-egy parancsolatot, máskor csak azért...

HIREK A VILAGBOL

Szeptember 3-án kezdődik az idei Zsidó Kulturális Fesztivál. <https://bzsh.hu/2023/07/20/szeptember-3-an-kezdodik-az-idei-zsido-kulturalis-fesztival/>

A Korán után zsidó és keresztény bibliát fognak égetni Stockholmban, ismét hatósági engedéllyel. <https://hu.euronews.com/2023/07/14/zsido-keresztény-biblia-koran-egetes-stockholm-izrael-svedország-kiraly-forabbi>

A nap, amikor majdnem sikerült megölni Hitlert. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/a-nap-amikor-majdnem-sikerult-megolni-hitlert>

Hollandiában büntetőjogi következményekkel fog járni a holokauszttagadás, a rasszizmus és a diszkrimináció tilalmára vonatkozó törvényt kiterjesztik más háborús bűncselekmények megtörténtének tagadására is. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/180128>

Az antik olajlámpásokat több mint három évvel ezelőtt adta kölcsön a Fehér Háznak az Izraeli Régiségügyi Hatóság. <https://akibic.hu/2023/07/19/izraeli-regisegek-is-vannak-a-trump-floridai-otthonaban-talalt-targyak-kozott/>

A Siratófal és a kereszt. <https://ujkelet.live/2023/07/19/esti-rovidek-a-siratófal-es-a-kereszt/>

Izrael elismerte Marokkó szuverenitását Nyugat-Szahara felett. <https://izraelinfo.com/2023/07/18/izrael-elismerte-marokko-szuverenitasat-a-nyugat-szahara-felett/>

Nem folyik nyomozás Szálasi Ferencné sírjával kapcsolatban. https://nepszava.hu/3202487_szalasi-ferenc-sir-nyomozas-kiss-ambrus

250 éven átívelő történelem rekonstruálása: feltáruznak a tatai zsidó temető titkai. <https://www.kemma.hu/helyi-kozelet/2023/07/250-even-ativelo-tortenelem-rekonstrualasa-feltarulnak-a-tatai-zsido-temeto-titkai>

Nagyvárad gazdag múltjának tanúi a zsidó temetők. <https://www.erdon.ro/helyi-kozelet/2023/07/nagyvarad-gazdag-multjanak-tanui-a-zsido-temetok-2>

Észak-Macedónia megváltoztatja az alkotmányát, a zsidókat és az egyiptomiakat is felveszik. [https://www.napi.hu/kulfold/eszak-macedonai-alkotmanymodositas-nemzetisegek.774347.html?ct=t\(EMAIL_CAMPAIGN_6_29_2023_23_15_COPY_01\)&mc_cid=f08909e870&mc_eid=2124ea9229](https://www.napi.hu/kulfold/eszak-macedonai-alkotmanymodositas-nemzetisegek.774347.html?ct=t(EMAIL_CAMPAIGN_6_29_2023_23_15_COPY_01)&mc_cid=f08909e870&mc_eid=2124ea9229)

Nemzetközi nyári tábor keretein belül segédkeznek külföldi fiatalok a Kozma utcai temetőben. <https://bzsh.hu/2023/07/19/nemzetkozi-nyari-tabor-keretein-belul-segedkeztek-kulfoldi-fiatalok-a-kozma-utcai-temetoben/>

Mostantól a zsidók is nemzetiséget alkotnak Észak-Macedóniában. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/mostantol-a-zsidok-is-nemzetiseget-alkotnak-eszak-macedoniaban>

A hétvégén Robert F. Kennedy, a demokrata elnökjelöltsége pályázó politikus azt állította, hogy a Covid "etnikailag célzottan" a fehéreket és a feketéket támadta, de megkímélte az askenázi zsidókat és a kínaiakat. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/demokrata-politikus-a-zsidokat-es-a-kinaikat-megkímélte-a-koronavirus>

A filmvászonra kívánczó történetben egy nyugalmazott izraeli tábornok, egy iráni herceg, egy holland vadász, két Mercedes márkájú gépkocsi és egy idős kőszáli kecske is fontos szerepet játszik. <https://akibic.hu/2023/07/18/kalandos-uton-tert-vissza-a-kihaltak-hitt-damvad-az-izraeli-termeszetbe/>

Problémás videó a libanoni határhoz látogató vezérkari főnökről. <https://ujkelet.live/2023/07/20/problemas-video-a-libanoni-hatarhoz-latogato-vezerkari-fonokrol/>

Izraeli orvosok sikeresen visszahelyezték egy elgázolt fiú fejét. <https://izraelinfo.com/2023/07/14/izraeli-orvosok-sikeresen-visszahelyeztek-egy-elgazolt-fiu-fejet/>

Izrael amerikai nyomásra sem írta alá az Orbán-kormány homofób törvényét elítélő közös nyilatkozatot. https://nepszava.hu/3202113_izrael-magyarország-lmbtq-nyilatkozat

Mi a kapocs a héber nyelv és a magyar protestantizmus között? https://papaimediacentrum.hu/Mi_a_kapocs_a_heber_nyelv_es_a_magyar_protestantizmus_kozott/

2023 első félévében rekord mennyiségű új zsidó telepet hoztak létre a megszállt Ciszjordániában. <https://www.trt.net.tr/magyar/tersegi-hirek/2023/07/14/2023-első-feleveben-rekord-mennyisegu-uj-zsido-telepet-hoztak-letre-a-megszallt-ciszjordaniaban-2011452>

Ömlengő cikkben áradozik a kormányközeli Magyar Nemzet publicistája Csurka István váteszi nagyságáról. Csurka mindent előre megmondott, Csurkának mindenben igaza volt, stb. [https://www.szombat.org/politika/egy-foantiszemita-rehabilitalasa?ct=t\(EMAIL_CAMPAIGN_6_29_2023_23_15_COPY_01\)&mc_cid=f08909e870&mc_eid=2124ea9229](https://www.szombat.org/politika/egy-foantiszemita-rehabilitalasa?ct=t(EMAIL_CAMPAIGN_6_29_2023_23_15_COPY_01)&mc_cid=f08909e870&mc_eid=2124ea9229)

Online Tóraolvasó gyakorlócsoportot indít Szántó-Várnagy Binjomin rabbi. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/online-toraolvaso-gyakorlocsoportot-indit-szanto-varnagy-binjomin-rabbi>

Nyári szabadegyetem az Ohél Ávráhámban. <https://bzsh.hu/2023/07/17/nyari-szabadegyetem-az-ohel-avrahamban/>

Merav Michaeli, az izraeli Munkapárt vezetője levélben fordult a magyarországi szociáldemokrata szellemiségű (MSZP és DK) pártokhoz, miután az izraeli kormány nem volt hajlandó csatlakozni ahhoz ahhoz a nyilatkozathoz, amelyet 40 ország és nemzetközi szervezet írt alá tiltakozva a magyarországi LMBTQ-ellenes törvényhozás ellen. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izraeli-ellenzeki-vezeto-lmbtq-szolidaritasi-levele-a-magyar-baloldali-partokhoz>

Most ki akarja lakoltatni az izraeli környezetvédelmi hatóság. <https://akibic.hu/2023/07/14/kulonleges-barlanglakasban-el-50-eve-egy-izraeli-ferfi/>

A Sabak volt vezetője: Halevinek és a Sabak vezetőjének meg kell mondania Netanjahunak, „elég volt”. <https://ujkelet.live/2023/07/20/a-sabak-volt-vezetoje-halevinek-es-a-sabak-vezetojenek-meg-kell-mondania-netanjahunak-eleg-volt/>

A nagy menetelés Jeruzsálemben. <https://izraelinfo.com/2023/07/20/a-nagy-meneteles-jeruzsalemben/>

Autópályákat zártak le, a vasúti közlekedést akadályozták a tüntetők Izraelben, és ez még csak a kezdete volt az „engedetlenség hetének”. https://nepszava.hu/3202329_izrael-tuntetes-jogallamisag-demokracia

Joe Biden a New York Timesban üzent Benjamin Netanjahunak, ne adja fel a demokratikus értékeket. https://hvg.hu/360/20230720_Joe_Biden_Egyesult_Allamok_New_York_Times_Benjamin_Netanjahu_Izrael